

ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΡΗΓΟΡΑΚΗΣ

Αληθινοί και ονειροπόλοι

μυθιστόρημα

ΚΕΔΡΟΣ

Γιάννης Γρηγοράκης: *Αληθινοί και ονειροπόλοι*

ISBN 978-960-04-4940-2

Υπεύθυνη Τμήματος Επιμέλειας-Διόρθωσης: Μαρία Σπανάκη
Επιμέλεια-Διόρθωση: Άγης Μπράτσος
Ηλεκτρονική σελιδοποίηση-διόρθωση: Νικολέττα Δουλάμη

© *Γιάννης Γρηγοράκης 2018*

© *Εκδόσεις Κέδρος, Α.Ε., 2018*

Κέδρος Εκδοτική Α.Ε.

Γ. Γενναδίου 3

Αθήνα 106 78

τηλ. 210 38 09 712-14 • φαξ 210 33 02 655

www.kedros.gr • facebook.com/kedros.gr

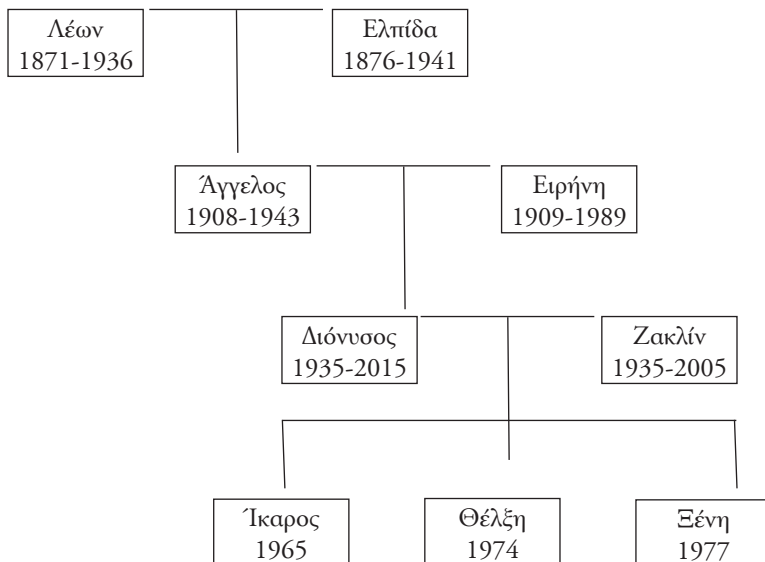
e-mail: books@kedros.gr

Ο θεός επομένως όρισε τα πιο περιφρονημένα πράγματα να υπερτερούν από τα θεωρούμενα ως ανώτερα. Τα μαργαριτάρια λιώνουν από το ξίδι και ο αδάμας που είναι η ανθεκτικότερη πέτρα λιώνει από το αίμα του ταύρου. Και το νερό της Στύγας μόνο την οπλή του αλόγου δεν μπορεί να νικήσει.

Παυσανίας, *Αρκαδικά*, κεφ. 18

*Στην Όλυ, στον Τάσο
Στο ποτάμι που κυλάει ακόμη*

Γενεαλογικό δέντρο οικογένειας Αληθινών

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1
Ταξίδια εσωτερικού χώρου

Γυμνή αόρατη γυναίκα με σερβίτσιο τσαγιού

Αθήνα, Σεπτέμβρης 2014

Ο Ίκαρος Αληθινός είναι προικισμένος με ένα μυστηριώδες χάρισμα. Μια ξαφνική αναλαμπή στη σκοτεινή κι ανεξερεύνητη πλευρά του εγκεφάλου του, στην πλευρά όπου ο άνθρωπος και το *είναι* του ρέουν ισόβια σε μια στροβιλιζόμενη σπειρά χωροχρόνου – περς την και Ασυνείδητο ή Ομφαλό του Τίποτα ή Θεία Άβυσσο –, φωτίζει έναν κόσμο που υπάρχει μόνο στη φαντασία του. Είναι μια άλλη διάσταση με τη δική της συναρπαστική αλήθεια, εντελώς ξένη, ακατανόητη στον κοινό θνητό, όμως πραγματική για εκείνον, διαυγής, ολοζώντανη. Προηγείται ένα ελαφρό ερύθημα που απλώνεται αργά στο πρόσωπό του, μια γλυκιά έξαψη σαν λουτρό ζεστού αίματος, έπειτα όλα λιώνουν και χύνονται, και λησμονιούνται σαν μύθοι – ό,τι υπάρχει γύρω του σύμφωνα με τους φυσικούς νόμους. Δεν κρατάει πολύ, δευτερόλεπτα μόνο, ένα σχεδόν φευγαλέο φαινόμενο, αλλά άπειρα όμορφο, θεία αποκάλυψη και ευλογία που σκοτώνει την τετράγωνη λογική, αυτή τη θλιβερή, φλύαρη καρακάξα. Αίφνης, ετούτο το πρωί στην Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, όπου εργάζεται, ένιωσε πάλι αυτό το ερύθημα, τη γλυκιά έξαψη σαν λουτρό ζεστού αίματος, έπειτα εισέβαλε ξαφνικά μες στα ρουθούνια του η μυρωδιά της μέντας. Λίγο νωρίτερα είχε παραγγείλει ένα ξεθυμασμένο και άνοστο νεροζουμί (καφές υποτίθεται), επειδή η μέντα που πίνει είχε τελειώσει και δεν υπήρχε

άλλο ρόφημα στο κυλικείο παρά μόνο χαμομήλι και φρούτα του δάσους. Έστρεψε το κεφάλι του να δει από πού ερχόταν η μυρωδιά και είδε την πεθαμένη μητέρα του γυμνή, σε νεαρή ηλικία, δεκατεσσάρων δεκαπέντε χρονών, με έναν παλιό ασημένιο δίσκο τσαγιού στο χέρι, ένα αληθινό έργο τέχνης. Άφησε τον δίσκο πάνω στο γραφείο του, τον κοίταξε στα μάτια χαμογελαστή: «Η μέντα σου, αγόρι μου, στην υγεία σου και καλή σου μέρα», είπε και έφυγε. Οι συνάδελφοί του αλλά και ο κόσμος που μπαινόβγαινε στο γραφείο δεν είδαν φυσικά και δεν άκουσαν τίποτα. Ούτε ο σερβιτόρος που άφησε δίπλα στον αόρατο δίσκο τσαγιού το άθλιο παρασκευασμά του αντιλήφθηκε την παραμικρή μετατόπιση των πραγμάτων. Ο Ίκαρος τον ρώτησε αν μυρίζει μέντα το γραφείο, εκείνος οσμίστηκε τον αέρα δυο τρεις φορές και είπε «μπα, από πού κι ως πού;».

Ο Ίκαρος χαμογέλασε, άφησε τον καφέ στην άκρη και απόλαυσε νοερά τη μέντα που άχνιζε μπροστά του. Νοερά τρόπος του λέγειν. Στο στόμα του είχε τη γεύση της μέντας και στο λαρύγγι του τη γλυκιά ζεστασιά του αφεψήματος. Για την επιστήμη δεν υπάρχει μυρωδιά χωρίς μια εύλογη αιτία – δυο υπολείμματα ύλης, κόκκοι από άμορφα ξέφτια που στροβιλίστηκαν στον αέρα ξαφνικά. Ή μήπως η μυρωδιά γεννιέται και μέσα σου, αίφνης όταν νοσταλγήσεις κάτι βαθιά, και το σκέφτεσαι, και σε τρώει εκλύοντας κάτι απ' την ψυχή σου που σκορπίζεται αναπάντεχα και αιωρείται στον σκοτωμένο κι άχρωμο αέρα που αναπνέεις; Η αλήθεια είναι ότι, λίγο πριν εισβάλει το άρωμα της μέντας στα ρουθούνια του, είχε σκεφτεί τη μητέρα του, τη Ζακλίν, κι αμέσως μετά ένιωσε το ερύθημα. Αλλά δεν σκέφτηκε τη μητέρα των παιδικών του χρόνων, ή τη μητέρα της εφηβείας του ή τη γερασμένη μητέρα του, αλλά αόριστα τη μητέρα του πέρα και πάνω από τον χρόνο, κι εκείνη εμφανίστηκε μπροστά του στην πιο ρωμαλέα της νεότητα, παρθένα ακόμη, στον πυρήνα της αθωότητας, και

με τη γύμνια της Εύας. Ήθελε ο γιος της να δει πόσο όμορφη ήταν; Υπήρχαν φωτογραφίες από τα χρόνια της εφηβείας της σε ένα στοιχειωμένο από τον χρόνο άλμπουμ σε κάποιο από τα συρτάρια μιας παλιάς, όμορφης κονσόλας του 19ου αιώνα. Σε μία από αυτές εικονιζόταν στα δεκατέσσερα χρόνια της, με πλατύ χαμόγελο στο στόμα και μάτια που άστραφταν σαν πέρλες. Τα ροφήματα της μητέρας του από τρυφερά φύλλα διαφόρων βοτάνων πρόσφεραν μεγάλη τέρψη στον κήπο του πατρικού σπιτιού, στις παρυφές του Μαινάλου, στην ομορφιά του ηλιοβασιλέματος. Ο ίδιος αντιλαμβάνεται αυτή την κατάσταση που βιώνει σαν ονειροπόληση σε πλήρη εγρήγορση. Σκέψη, όνειρα, φαντασία και δράση γίνονται ένα, κι αυτό το ένα μετουσιώνεται σε χρώματα και εικόνες. Κάπως έτσι το ερμηνεύει.

Ήταν έντεκα χρονών όταν αυτό το σύμπτωμα εκδηλώθηκε για πρώτη φορά. Ξεφύλλιζε ένα παλιό εικονογραφημένο κλασικό, τον *Δον Κιχότη*, και ξαφνικά αισθάνθηκε αυτήν τη γλυκιά έξαψη στο πρόσωπο, σαν λουτρό ζεστού αίματος. Έπειτα ήρθε η αναλαμπή στη σκοτεινή και ανεξερεύνητη πλευρά του εγκεφάλου, διεγερτική, σαν προμηθεϊκή σπίθα. Καθόταν μπροστά στο παράθυρο με το εικονογραφημένο περιοδικό αφημένο στο στήθος και χάζεψε το τοπίο και τον γαλάζιο αέρα αναλογιζόμενος τις εικόνες με τον Δον Κιχότη, όταν από τη μια στιγμή στην άλλη ο ορίζοντας χρωματίστηκε ασυνήθιστα, σαν παλιό σινεμά. Ένας άντρας περασμένης γενιάς (κρίνοντας από τα ρούχα του) πέρασε καβάλα σ' ένα ψωράλογο. Τα ρουθούνια του άχνιζαν και η μυρωδιά του έφτασε μέχρι τη μύτη του Ίκαρου, που τα μάτια του γούρλωσαν από την έκπληξη σπιθίζοντας στιγμιαία σαν μισοσβησμένα κάρβουνα. Ένωσε παράξενα, μην μπορώντας να καταλάβει τι του συμβαίνει, όπως ένα ανύποπτο και απληροφόρητο κοριτσάκι αναρωτιέται τι του συμβαίνει όταν του έρχεται περίοδος για πρώτη φορά. Πέρασαν και άλλοι άνθρωποι της ίδιας

παλιάς γενιάς, και κάρα με στολισμένα άλογα και μισόγυμνοι νάνοι που κατάπιναν φλόγες. Σύντομα η εικόνα αυτή χάθηκε, για να αντικατασταθεί από εκείνη που ήξερε. Της σκονισμένης, πολύβουης μέρας. Πώς να ονομάσει κανείς αυτήν την παράξενη μετάλλαξη στο μυαλό του; Σχιζοφρένεια είναι η σωστή λέξη; Ή μήπως ήταν μια επιταγή του μυαλού;

Εκμυστηρεύτηκε το γεγονός στους γονείς του. Εκείνοι φυσικά ανησύχησαν, η Γαλλίδα μητέρα του περισσότερο. Η Ζακλίν ήταν ευθύς εξαρχής κάθετη ως προς το ποιος γιατρός θα έβλεπε το παιδί: ένας παλιός της φίλος που ζούσε στο Παρίσι, δηλωμένος αντιψυχίατρος, έδινε διαλέξεις στο Πανεπιστήμιο της Βενσέν, ένα ανοιχτό, άτυπο, αντισυμβατικό ίδρυμα, όπου ο καθένας μπορούσε να παρακολουθήσει μαθήματα χωρίς καμιά υποχρέωση εγγραφής, χωρίς εξετάσεις και πτυχία. Είχε αποκτήσει τεράστια φήμη λόγω και της παρουσίας του καθηγητή Ντέιβιντ Κούπερ, ίνδαλμα της γενιάς του '60. Ο άντρας της συναίνεσε ανενδοίαστα και η Ζακλίν πήρε το παιδί και ταξίδεψαν στο Παρίσι.

Επισκέφθηκε τον φίλο της στο ιατρείο του και του μίλησε για το πρόβλημα. Εκείνος ζήτησε να μείνει μόνος με τον νεαρό Ίκαρο και μιάμιση ώρα μετά της ανακοίνωσε ότι το παιδί είχε πρόβλημα στο σχολείο, κάτι που δεν είχε αναφέρει ποτέ στους γονείς του. Άλλωστε, δεν έδειχνε να έχει πρόβλημα. Η δασκάλα της πέμπτης ήταν αυταρχική, της είπε ο γιατρός, κι εκεί εστίασε την προβληματική του. Καταφέρθηκε εναντίον του εκπαιδευτικού συστήματος, λέγοντας ότι στα σχολεία τα παιδιά εκπαιδεύονται πώς να χάσουν τον εαυτό τους και να ζουν διά βίου προσκολλημένοι κάπου, στην οικογένεια ή στο σχολείο ή στην Εκκλησία, ή σε άλλους κοινωνικούς θεσμούς προς όφελος του συστήματος. Και ότι ο γιος της, με το πολύ εύστοχο όνομα Ίκαρος, αρνείται να χάσει τον εαυτό του, άρνηση που εκδηλώνεται με αυτό το είδος φυγής. Τη συμβούλεψε να μην επιχειρήσει να «θεραπεύ-

σει» το παιδί, να μείνει μακριά από ψυχιατρικές πρακτικές και ιδρύματα όπου όλοι οι ασθενείς υποτίθεται ότι «θεραπεύονται» με τον ίδιο τρόπο, της τόνισε ότι επιβάλλεται όλοι στο σπίτι να είναι ειλικρινείς μαζί του, και ότι θα το βοηθούσαν πολύ αν προσπαθούσαν να κατανοήσουν την εμπειρία του συζητώντας ήρεμα για τις εικόνες του, για τα ταξίδια που επιχειρούσε με τον Δον Κιχότη ή άλλους ήρωες της φαντασίας του, σαν να ήταν και οι ίδιοι μέσα στο πλάνο, έχοντας την ίδια άπληστη λαχτάρα για διαφυγή, τον ίδιο άπληστο πόθο – καμιά αντιπαράθεση, αμφισβήτηση, λεκτική επιθετικότητα –, τρυφερή κατανόηση μόνο και στοργή. Η Ζακλίν τον ρώτησε αν συνιστούσε αλλαγή σχολείου, κι εκείνος της είπε να κάνει μια συζήτηση με το παιδί πρώτα, διότι μπορεί να είχε φίλους που δεν ήθελε να αποχωριστεί, οπότε το πρόβλημα θα οξυνόταν. Τέλος, την καθησύχασε, ότι αυτού του είδους οι ψευδαισθήσεις συνήθως υποχωρούν με τον καιρό, αλλά, ακόμη κι αν αυτό δεν συνέβαινε ποτέ, δεν πειράζει, δεν είναι άσχημα να έχουμε ένα σινεμά μες στο κεφάλι μας. Εκείνος στη θέση της δεν θα έκανε τίποτα, είπε, πέραν μιας αναφοράς στο Υπουργείο Παιδείας προς συνετισμό της δασκάλας και όλων των εκπαιδευτικών που σκέφτονται με τον ίδιο τρόπο, κι ενδεχομένως μια μήνυση. Θα της παρείχε μια γνωμάτευση προς επίρρωση των ισχυρισμών της, στην υποθετική περίπτωση που κινείτο εναντίον της δασκάλας νομικά.

Η Ζακλίν επέστρεψε στην Ελλάδα με μια ιατρική γνωμάτευση στην τσάντα, καταδικαστική για τη δασκάλα, και τελικά το θέμα έλκισε με μια ανστηρή σύσταση στην εκπαιδευτικό, επειδή το παιδί ήταν αρνητικό στην ιδέα να αλλάξει σχολείο. Οι γονείς του τον πρώτο καιρό ανησυχούσαν, διότι, παρά την άμεση αλλαγή στάσης εκ μέρους της δασκάλας, οι ψευδαισθήσεις του συνεχίζονταν, όμως ακολούθησαν κατά γράμμα τις συμβουλές του Γάλλου αντιψυχιάτρου. Η Ζακλίν κατέληγε να περιγράφει ένα άγνωστο

φανταστικό τοπίο που έβλεπε μόνο ο γιος της νιώθοντας την ίδια συγκίνηση που ένιωθε εκείνος ή σχεδόν την ίδια – ήταν ένας διαφορετικός δρόμος αυτός για όλη την οικογένεια.

Σύντομα ο νεαρός Ίκαρος συνειδητοποίησε ότι πολλές εικόνες γύρω του είναι φαινομενικά εφήμερες. Αιώνες πριν τα στάχυα λικνίζονταν στον άνεμο σαν τώρα, και έτσι θα λικνίζονται αιώνες μετά, επομένως υπάρχουν ένα σωρό πράγματα ελεύθερα απ' τα δεσμά του χρόνου, αθάνατα. Αγάπησε όλα τα αθάνατα πράγματα, μέχρι που έγιναν σκοπός της ζωής του. Ο Ίκαρος Αληθινός σπούδασε αρχαιολογία, κι ό,τι υπάρχει θαμμένο μέσα στη γη απευθύνεται μυστικά στην ψυχή του. Φοιτητής ακόμη, ακολούθησε δρόμους του Πausανία ελπίζοντας να φέρει στο φως κάτι από την ήρεμη χαρά ενός αρχαίου πρωινού. Ή την ήρεμη θλίψη. Μια πέτρα από αρχαίο οικοδόμημα ή ταφικό περίβολο, ένα θραύσμα από πήλινο λύχνο.

Όταν αποφάσισε να πάρει τον δρόμο για την Τεγέα, ξεκινώντας από τη Μαντίνεια, και ακολουθώντας την περιγραφή του Πausανία, ήταν τόσο έντονη η εμπειρία του, ώστε κάποια στιγμή ένιωσε πάλι το ζεστό λουτρό αίματος να κυλάει στο πρόσωπο, και την αναλαμπή στη σκοτεινή και ανεξερεύνητη πλευρά του εγκεφάλου, έπειτα, ω του θαύματος, απλώθηκε στον ορίζοντα η αρχαία μέρα σε όλο της το μεγαλείο: τα τείχη της Μαντίνειας, ο Ιππόδρομος, το Στάδιο, το όρος Αλήσιο, το Άλσος της Δήμητρας. Άρχισε να περπατάει ανάμεσα σε ξυλουργούς, χτίστες, Ρωμαίους στρατιώτες, δούλους που κουβάλαγαν νερό, άλλους που έσπρωχναν μεγάλες ακατέργαστες πέτρες, σιδεράδες που σφυρηλατούσαν ασπίδες και ξίφη. Και περπατούσε ανάμεσα από κατοίκες και γαϊδουράκια. Σε ένα μικρό ρέμα κυλούσε βρώμικο καφετί νερό στο οποίο τσαλαβουτούσαν μισόγυμνα παιδιά. Μεταλλικοί ήχοι, μυρωδιές μιας φωτιάς που έκαιγε σε κάποιο εργαστήριο, οσμές από δέρματα και βαφές γέμιζαν τον

αέρα. Ξαφνικά ένιωσε δίπλα του τον Πausανία. Δάσκαλος και μαθητής περπατούσαν πλάι πλάι σαν παλιοί φίλοι συζητώντας, ο καθένας στη γλώσσα του, και, πράγμα παράξενο, καταλάβαινε ο ένας τη γλώσσα του άλλου. Ο Pausanίας τού έδειξε το ιερό του Ιππίου Ποσειδώνα στους πρόποδες του βουνού. Τον χτυπούσε φιλικά στην πλάτη γελώντας. Ο Ίκαρος ένιωθε συγκλονισμένος. Όλα είχαν μέσα τους το εύρος του χρόνου, όλα όρθωναν τον εαυτό τους. Τι ήταν λοιπόν η πραγματικότητα γύρω του αν όχι μια ετοιμόρροπη γέφυρα φτιαγμένη από λάσπη και άχυρο;

Ο Ίκαρος Αθηναίος πλησιάζει πια τα πενήντα. Δεν σέρνεται αλυσοδεμένος από την κοινή λογική, δεν νιώθει ηττημένος ακόμη και όταν όλα του πάνε ανάποδα. Υπάρχει πάντα ένα αγνό χαμόγελο συγκατάβασης ζωγραφισμένο στο πρόσωπό του. Έτσι κυλάει η ζωή του, με την πραγματικότητα να ολισθαίνει ξαφνικά, να υποχωρεί, να ταλαντεύεται γύρω του σαν μετέωρος κόσμος. Συνήθως όσοι είναι προικισμένοι με παρόμοια χαρίσματα αποξενώνονται. Απαρνούνται τις πόλεις, γίνονται ερημίτες, μοναχοί, άγιοι – δημοφιλείς για την εγκράτειά τους, για τις ενοράσεις τους. Δεν μπορείς να μαντέψεις την ηλικία τους. Έχουν λεπτά χαρακτηριστικά, γαλήνιο βλέμμα και ευαίσθητα χέρια. Το κυριότερο: έχουν μια παράξενη πνευματικότητα, ακόμη κι αν είναι αγράμματοι. Μια μέρα αρχίζουν να δέχονται επισκέπτες απ' όλη τη χώρα· θέλουν να τους γνωρίσουν – άτομα που έχασαν κάτι από τον εαυτό τους, κάτι που θα ήθελαν απεγνωσμένα να ξαναβρούν. Αισθάνονται οι άνθρωποι την ανάγκη μιας *άλλης* αντίληψης, αδιανόητα απλής και, πράγμα παράξενο, το ήρεμο βλέμμα αυτών των χαρισματικών αναχωρητών και ο γλυκός παρηγορητικός λόγος τους, χαμηλόφωνος σαν εσπερινό φως, τους προσφέρουν ελπίδα και ανακούφιση. Κι όμως, αν το καλοσκεφτεί κανείς, και ο άνεμος στριγκλίζει σαν πονεμένο παιδί και η μέρα χαράζει ρημαγμένη κάποιες φορές, και όχι λαμπρή κι ασημό-

χρωμη. Που σημαίνει ότι όλα τα πράγματα πονάνε. Πρέπει να περπατήσεις ως την άκρη της ερημιάς για να αποκτήσεις αυτή την εμπνευσμένη αντίληψη.

Για τον έφορο Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων ο Ίκαρος Αληθινός είναι ένα ανήσυχο άτομο με λεπτά αισθήματα και χιούμορ, καλός επιστήμονας, ένας ολοκληρωμένος αρχαιολόγος. Μελέτες του που πραγματεύονται ζητήματα εσχατολογίας έχουν δημοσιευτεί σε διάφορα επιστημονικά περιοδικά. Πώς αντιλαμβάνεται η αρχαϊκή συνείδηση τον θάνατο, την ταφή, την ιδέα της επιστροφής (μετενσάρκωση, μετεμψύχωση), την ανανέωση του χρόνου μέσω της κυκλικής κίνησης. Στην υπηρεσία ψιθυρίζεται ότι θα έχει την τιμή να είναι ένας από τους ομιλητές στην ημερίδα που το Υπουργείο Πολιτισμού αποφάσισε να διοργανώσει στο Μουσείο της Ακρόπολης την άνοιξη του 2015 για τα πέντε χρόνια από την ανάπλαση του προσώπου της Μύρτιδος.

Μύρτιδα ονόμασαν το εντεκάχρονο κοριτσάκι του οποίου το κρανίο καθώς και σκελετικά υπολείμματα βρέθηκαν (το κρανίο σχεδόν ανέπαφο) σε ομαδικό τάφο στον Κεραμεικό πριν από είκοσι χρόνια. Έζησε στα χρόνια του Περικλή και πέθανε στον μεγάλο λοιμό, όπως και ο ίδιος ο Περικλής, όπως χιλιάδες άλλοι. Έχουν αναπλάσει το πρόσωπό της ως την παραμικρή λεπτομέρεια και της έχουν δώσει τούτο το όνομα: Μύρτις.

Ο Ίκαρος δεν το πολυπιστεύει ότι μπορεί να είναι ένας από τους ομιλητές, αλλά τα όνειρά του βρίθουν από εικόνες με τη Μύρτιδα. Πρόσφατα την ονειρεύτηκε να περπατάει στο πλάι του στο μισοσκοτάδο, με παραμορφωμένο από τον λοιμό πρόσωπο, κρατώντας τον απ' το χέρι. Ο Ίκαρος πιστεύει ότι τα όνειρα που βλέπει κανείς στον ύπνο του, όπως και οι φαντασιώσεις του, οι ενοράσεις, απαρτίζουν όλα μαζί τη μείζονα πραγματικότητά του, που είναι ζήτημα αν απέχει από την πραγματικότητα ενός τρελού. Και λέει ότι είναι ύβρις να πιστεύεις ότι αλή-

θεια είναι ό,τι αντιλαμβάνονται οι αισθήσεις. Το χάσμα μοιάζει αγεφύρωτο ανάμεσα στην τετράγωνη λογική, με τη μηχανιστική, δομημένη λειτουργία της σκέψης, και στον τρόπο με τον οποίο εκείνος συλλαμβάνει τον κόσμο ως σύνολο. Εκ των πραγμάτων, η καθημερινότητά του εκτείνεται σε βάθος χιλιετιών. Από τη μία ανασκαφή στην άλλη, και παρά τη μεγάλη μεταξύ τους χρονική απόσταση, επαναλαμβάνονται οι ίδιες χαρούμενες ή εναγώνιες στιγμές, ο ίδιος κοσμικός και θρησκευτικός χαρακτήρας της χαράς ή της οδύνης: ο άνθρωπος πασχίζει να διατηρήσει ζωντανό στη μνήμη τού κόσμου τον μύθο του. Αν αλλάζει κάτι, είναι το φόντο: οι τοιχογραφίες, η διακόσμηση, το τελετουργικό.

Ο Ίκαρος γράφει στο σπίτι του ένα άρθρο με θέμα την παιδική ηλικία των θεών, σε μια απόπειρα να κάνει κατανοητή σε ένα ευρύτερο κοινό τη σχέση της αρχαϊκής συνείδησης με τον χρόνο. Θα δημοσιευτεί και αυτή σε κάποιο επιστημονικό περιοδικό. Είναι μόνος, η νύχτα είναι σκοτεινή, σχεδόν θλιβερή, σαν νύχτα αγρύπνιας νεκρού. Όλοι οι ολύμπιοι θεοί κυοφορήθηκαν και γεννήθηκαν σαν κοινοί θνητοί. Ο Δίας από τη μήτρα της Ρέας, ο Απόλλων από τη μήτρα της Λητώς. Ή σχεδόν όλοι – η Αθηνά γεννήθηκε από το κεφάλι του Δία. Παρ' όλα αυτά εντοπίζει ένα αδιέξοδο στη σκέψη. Αν και αιώνιοι, είναι οριοθετημένοι χρονικά. Υπήρξαν κάποτε παιδιά. Οι μύθοι κάνουν λόγο για την παιδική ηλικία του Δία, και ο Ίκαρος κατεβάζει από τη βιβλιοθήκη τη *Θεογονία* του Απολλόδωρου. Πότε ενηλικιώνεται ένα αιώνιο ον; Ξεφυλλίζει το βιβλίο αναζητώντας κάτι, όταν πλάι του ακούγεται ήχος μηνύματος και η σθόνη του κινητού του φωτίζεται. Γέρνει το κεφάλι και διαβάζει όνομα αποστολέα και κείμενο. Δάφνη: «Μπορούμε να βρεθούμε αύριο, αν θέλεις». Νιώθει ένα γλυκό σκίρτημα στην καρδιά, αφήνει το βιβλίο κατά μέρος και κλείνει τα μάτια του. Και διόλου παράξενο, κατακλύζεται από το άρωμα των μαλλιών της.